

Funded
by the European Union

Implemented
by the Council of Europe

Projekat oduzimanja imovine stečene krivičnim delima

PROJEKAT ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI STEČENE KRIVIČNIM DELOM U SRBIJI (CAR)

KOMENTAR: **na nacrt zakona o međunarodnoj saradnji** **u krivičnim stvarima**

pripremila gđa Arvinder Sambei,
ekspert Saveta Evrope

Oktobar 2012.

ECU/CAR-16/2012

KOMENTAR

Član po član

Član 1 utvrđuje parametre „međunarodne saradnje u krivičnim stvarima“ i postavlja okvir koji je praktičan i elastičan te je, na taj način, u skladu sa aktuelnim međunarodnim razmišljanjem i najboljom praksom.

U svojoj definiciji „krivičnih stvari“, ovaj član određuje kao suštinski uslov za pružanje i traženje („izvršenja“) zahteva da se istraga, krivično gonjenje ili sudski postupak obuhvate saradnjom koja obuhvata jednu ili više stvari pobrojanih u tačkama od (a) do (d).

Valja naglasiti da tačke od (a) do (d), same po sebi, deluju kao podsetnik da moraju biti ispunjeni specifični uslovi i da se mora voditi računa o takozvanom "ograničenom korišćenju". Tako svako moguće krivično delo koje je/ili bi se moglo osnovano pretpostaviti da će biti pod istragom ili će biti predmet istrage ili je predmet krivičnog postupka treba da bude jasno naznačeno u zamolnici, uz podatke o tipu postupka za koji postoji namera da se dostave/ili će verovatno biti dostavljeni dodatni dokazi (na primer, u zamolnici treba izričito navesti podatke o mogućem nalogu za konfiskaciju ili o kakvom drugom dodatnom postupku, ako se može predvideti da bi do takvih postupaka moglo doći).

Definicija „krivičnih stvari“, u kombinaciji sa završnom rečenicom ovog člana, nastoji da, između ostalog, obuhvati i zahteve koji se upućuju Srbiji u vezi sa krivičnim stvarima u koje spada i istraga koju sprovodi istražno telo koje ima samo administrativnu, a ne i krivičnu odgovornost u odnosu na pravna lica.

Član 2 sadrži obuhvatnu definiciju međunarodne saradnje u svrhu ovog zakona.

Član 3 sadrži obuhvatnu definiciju različitih oblika prikupljanja dokaza koji predstavljaju „uzajamnu pravnu pomoć“, kada je jedna država traži od druge. Treba naglasiti da, kao i kada je reč o članu 2, gore, ova definicija nije sasvim iscrpna. Verovatno će se, kako vreme bude prolazilo, pojaviti i dodatni metodi ili postupci prikupljanja dokaza; jedna opsežna definicija (kao što je ova ovde) umesto iscrpnog spiska obezbedila bi da ne bude isključena mogućnost pojave nijednog legitimnog postupka ili tipa dokaza.

Član 4 objašnjava šta su „nadležni organi“; to označava one organe koji mogu da upute, prime i izvrše (postupe po njoj) zamolnicu za uzajamnu pravnu pomoć. Ovaj član takođe sadrži i eksplicitnu smernicu u tom smislu da izvesne radnje koje predstavljaju deo postupka uzajamne pravne pomoći u Srbiji mora sprovesti nadležno ministarstvo ili organ koji je po zakonu nadležan za to.

U slučaju da zahtev upućen Srbiji bude dostavljen nenadležnom organu, on će biti upućen odgovarajućem nadležnom organu, uz obaveštavanje države koja je dostavila zahtev.

Član 5 potvrđuje da je Ministarstvo pravde glavni nadležni organ u Srbiji kada je reč o zahtevima za uzajamnu pravnu pomoć.

Ovaj član utvrđuje, u tačkama od (a) do (f) nadležnosti Ministarstva u njegovoj ulozi tog glavnog organa. Članom se takođe uređuje da zahtev koji je upućen Srbiji može biti dostavljen direktno nadležnom organu bez potrebe da se dostavlja preko Ministarstva pravde (u njegovoj ulozi glavnog nadležnog organa). Međutim, ako je zahtev upućen direktno, nadležni organ je dužan da ga, što je pre moguće, uputi glavnom nadležnom organu radi evidentiranja. Pored toga, to će biti učinjeno i „u druge relevantne svrhe“; te svrhe obuhvataju upoznavanje glavnog nadležnog organa (sa konkretnom situacijom) kako bi on bio u poziciji da odgovori na svaki potonji zahtev koji bi mogla uputiti država molilja u okolnostima koje bi mogle iskrsnuti u smislu navodnog odlaganja izvršenja od strane nadležnog organa koji je primio izvorni direktno upućeni zahtev.

Član 6 štiti ovlašćenje nadležnog organa Republike Srbije da upućuje ili prima/izvršava i neki drugi zahtev, a ne samo formalni zahtev za uzajamnu pravnu pomoć. Ova odredba, na primer, obezbeđuje da tužioci i istražitelji mogu u potpunosti i delotvorno da sarađuju sa kolegama iz drugih nacionalnih jurisdikcija kroz administrativnu (neformalnu) pomoć. Takva administrativna pomoć predstavlja životno značajnu sposobnost ne samo kada je reč o prikupljanju informacija i obaveštajnih podataka, već takođe predstavlja dokaz da nije neophodna moć prinude da bi ona bila izvršena, već samo treba da bude zatražena i primljena bez potrebe za oslanjanjem na formalno pismo ili formalnu zamolnicu. U tom smislu, trebalo bi imati na umu da će dokazi koji su prikupljeni administrativnim/neformalnim putem imati formalni oblik zvaničnih dokaza.

Opis „administrativni“ ili „neformalni“ odnosi se na postupak za upućivanje ili izvršavanje zahteva, a ne na prirodu ili kvalitet materijala koji se pribavlja na temelju takvog zahteva. Štaviše, u celini gledano nema ničeg nepravičnog, nedoličnog ili nezakonitog u pogledu upućivanja i izvršavanja administrativnog zahteva, pod uslovom da su tražene i preduzete radnje zakonite u zamoljenoj državi, kao i da je upućivanje takvog zahteva zakonito u državi molilji.

Član 7 propisuje da glavni nadležni organ, ili kakav drugi nadležni organ u Republici Srbiji može spontano dostaviti informacije (bez potrebe da mu se uputi odgovarajući zahtev) nadležnom organu u inostranstvu. Jedini prethodni

uslov jeste da se informacije o kojima je reč moraju odnositi na neku krivičnu stvar.

Član 8 bavi se pružanjem uzajamne pravne pomoći od strane Republike Srbije nekoj stranoj državi. Ta pomoć može biti pružena na temelju ugovornih obaveza ili, ukoliko takvog ugovora nema, na osnovu reciprociteta/priznavanja (pravosudnih) odluka iz kurtoazije. Član jasno precizira da odredbe ovog Zakona (i) uređuju takvu pomoć u odsustvu ugovora i (ii) onda kada je zahtev podnet na osnovu ugovora, služe da se popuni svaka eventualna pravna praznina u okviru koji je uspostavljen navedenim instrumentom.

U članu se izričito kaže da se ovaj zakon takođe primenjuje na zahteve Međunarodnog krivičnog suda, Evropskog suda za ljudska prava ili nekog međunarodnog tribunala koji je osnovan shodno (i) sporazumu koji je potvrdila Republika Srbija, ili (ii) nekoj obavezujućoj odluci Ujedinjenih nacija.

Član 9 odražava savremenu stvarnost kada je reč o upućivanju delotvornih zamolnica. Tako zamolnica može biti upućena u elektronskoj formi ili na papiru, i, u hitnim slučajevima, može biti upućena usmeno, ali se potom mora potvrditi u pisanom obliku. Ova potonja odredba biće posebno korisna u, na primer, slučaju kada je potrebna hitna akcija da bi se izbeglo rasipanje imovine, „živa“ otmica ili ukoliko iskrсне neka situacija sa taocima, ili su preduzete specijalne istražne radnje koje zahtevaju neki hitni angažman.

Član 10 određuje šta sve tačno treba da sadrži zahtev koji se upućuje Srbiji. Iako ne postoji jedinstveni propisani oblik tog pismenog zahteva, navode se neki detalji koji u njemu treba da budu zastupljeni, i oni su pobrojani u tačkama od (a) do (h). Pismo mora biti potpisano i mora biti obezbeđen i prevod na srpski jezik.

Članovi 11 i 12 imaju konkretan praktični značaj: Iako će pristigla zamolnica biti izvršena u skladu sa zakonima, pravilima i procedurama Srbije, trebalo bi omogućiti organu koji upućuje zamolnicu da izričito zahteva da Srbija sprovede postupak u skladu sa zakonima i postupcima države molilje, u meri u kojoj ti propisi i procedure nisu u neskladu s pravom Republike Srbije.

Iz očiglednog razloga, ovo predstavlja međunarodnu dobru praksu: postoji jedna suštinska teškoća koja se često prenebregava, a ogleda se u tome da različite države imaju različite načine prezentiranja dokaza. Cela svrha zamolnice jeste da se pribave prihvatljivi dokazi, oni koji se mogu predočiti i koristiti u postupku. Prema tome, dokazi moraju biti u obliku koji je odgovarajući u državi molilji, odnosno treba da budu što je moguće bliži tom obliku, u meri u kojoj to okolnosti dopuštaju. U isto vreme, ne može se očekivati od zamoljene države da bude upoznata sa pravilima prikupljanja dokaza i prezentiranja dokaza u državi molilji; s tih razloga, u zamolnici treba da bude

jasno navedeno šta je to što je potrebno. Zahtev potom može biti izvršen u meri u kojoj tražene procedure nisu u neskladu sa srpskim pravom.

Član 13 dopunjuje članove 11 i 12 u tom smislu da obezbeđuje da postupci koji su započeti u Srbiji na osnovu zahteva za pružanje pomoći podležu odredbama Zakonika o krivičnom postupku i drugih relevantnih zakona Republike Srbije, sem ako ovim zakonom nije konkretno drugačije uređeno (tj. članovi 11 i 12).

Član 14 daje glavnom nadležnom organu pravo da odbije zamolnicu kojom se traži pružanje pomoći. Budući da međunarodni imperativ nalaže da uzajamna pravna pomoć bude koliko god je to moguće permisivna, odbijanje treba da predstavlja retku pojavu. Obično se predviđa da se vode konsultacije i diskusija koje će obezbediti da se teškoće reše još u nekoj ranoj fazi; u tom cilju, ovaj član takođe dozvoljava postavljanje uslova.

Navedeni član utvrđuje opšte osnove za odbijanje: konkretno, u slučaju kada bi izlaženje u susret navedenom zahtevu ugrozilo suverenitet, bezbednost, *ordre public* (javni red) ili kakav drugi suštinski važan javni interes Srbije. Pored toga, jedan od osnova predstavlja *non bis in idem*, kao i neke druge međunarodno priznate osnove za odbijanje, kao što je zabrinutost u vezi s ljudskim pravima. Tajnost bankovnih podataka ili činjenica da krivično delo za koje se traži pomoć obuhvata i neke fiskalne stvari ne može poslužiti kao osnov za odbijanje zamolnice.

Član 15 obezbeđuje tajnost zamolnice koja je upućena. Službeno lice u Srbiji koje je upoznato sa zamolnicom ne sme da iznese u javnost sadržaj te zamolnice, osim u onoj meri koja je potrebna da bi se postupilo po njoj.

Član 16 propisuje postupak u Srbiji kada strana država uputi zahtev za prikupljanje dokaza. Član se odnosi na izdavanje naloga za prikupljanje dokaza od strane nadležnog organa, test koji će taj organ primeniti i prirodu samog naloga. Član takođe odražava relevantne elemente Zakonika o krivičnom postupku, uključujući tu i pravo lica da odbije da odgovara na pitanja/privilegiju u smislu zaštite od toga da samo sebe inkriminiše.

Član 17 predviđa mogućnost prikupljanja dokaza u Srbiji pomoću video ili audio tehnologije. Ovaj član takođe određuje uslove koji mogu biti postavljeni u nalogu koji se prema ovom članu izdaje. Ova je odraz sve zastupljenije međunarodne tendencije i izričito je predviđeno Konvencijom EU o uzajamnoj pravnoj pomoći iz 2000-te.

Član 18 omogućuje da sud u Republici Srbiji izda nalog za pretres i zaplenu, bilo da je reč o, na primer, prostorijama ili nekom vozilu. Pretres se mora odvijati u skladu sa zakonima Republike Srbije, sem što može biti naloženo da

istražitelji (službena lica) iz države molilje budu prisutni prilikom pretresa ili da u njemu učestvuju.

Ovde treba naglasiti da, na međunarodnom planu, pretres i/ili zaplena ponekad mogu predstavljati problem. Suštinski gledano, nadležni organ koji upućuje zahtev treba da pazi i postara se da dostavi srpskim vlastima što je moguće više informacija o lokaciji prostorija itd. Mora se imati na umu da u različitim nacionalnim jurisdikcijama postoje različiti „pragovi“. Zahtev dostavljen Srbiji podrazumevaće da neki nacionalni sud primeni "prag" koji postoji u srpskom pravu.

Pretres i zaplena za istražitelje predstavljaju moćno oružje. Mora se pretpostaviti da će zamoljena država moći da izvrši zahtev za pretres/zaplenu samo ako je u samoj zamolnici jasno dokazano da postoji razumni osnov za sumnju da je krivično delo počinjeno i da u prostorijama ili kod lica o kome je reč postoje dokazi koji potkrepljuju tu tvrdnju o izvršenom krivičnom delu. Taj „razumni osnov“ mora biti konkretno naveden u zamolnici.

Svaka država koja traži da u Srbiji bude izvršen pretres trebalo bi da je usvojila dobru praksu dostavljanja pismena u vezi sa osnovnim načelima EKLJP, onima koji se odnose na nužnost, srazmernost i zakonitost. Mešanje u imovinu i privatnost u evropskim državama je sada obično opravdano samo ukoliko postoje akutni društveni razlozi kao što je, na primer, potreba za gonjenjem kriminalaca koji su počinili teška krivična dela.

Član 19 omogućuje da lice koje je lišeno slobode ili koje izdržava kaznu zatvora u Srbiji bude privremeno prebačeno iz zatvora u državu molilju, na njen zahtev, radi svedočenja ili pružanja pomoći sudu u toj drugoj državi. Lice o kome je reč mora prethodno dati pristanak na takvo prebacivanje i sam zahtev mora biti dostavljen u vidu zamolnice (čak i kada je reč o konsensualnosti).

Član 20 propisuje da se bezbedno postupa u slučaju prebacivanja lica shodno članu 19. Taj član pre svega predviđa da prebacivanje nekog lica ne može biti korišćeno kao „prikrivena“ ekstradicija, da se pomoć tog lica može tražiti samo u odnosu na pitanja koja su precizno navedena u zamolnici i da lice mora biti vraćeno u Srbiju čim bude pružilo pomoć pred stranim sudom ili pravosudnim organima.

Član 21 obezbeđuje da vreme koje osoba provede u pritvoru u stranoj državi, shodno zahtevu iz člana 19, bude uračunato kao sastavni deo kazne (koju to lice izdržava u Srbiji).

Član 22 određuje postupak i okvir za davanje ovlašćenja kada je reč o licu lišenom slobode koje putuje iz jedne u drugu državu radi svedočenja u državi molilji tako da u tranzitu prolazi kroz Srbiju.

Član 23 utvrđuje žalbeni mehanizam za lice u odnosu na koje je upućen zahtev iz člana 19.

Član 24 odražava ključnu međunarodnu „normu“ (reč je o normi koja je često izričito propisana međunarodnim instrumentima o uzajamnoj pravnoj pomoći) po kojoj svedok ili veštak u Srbiji za koje je upućen poziv iz strane države a koje se tom pozivu ne odazove neće podlegati, u Srbiji, ni meri prinude ni nekoj sankciji.

Članovi 25 do 35 (uključujući član 35) bave se zahtevima upućenim Republici Srbiji u vezi sa finansijskim istragama, privremenim zamrzavanjem i/ili konfiskacijom dobiti stečene krivičnim delima. Ovi članovi pružaju dodatni okvir za postupke u sklopu uzajamne pravne pomoći sadržane u ostalim delovima zakona i njihov je cilj da obezbede da Srbija bude kadra da pruži pomoć odgovarajući na jedan takav zahtev (što je u skladu sa obavezama preuzetim po osnovu relevantnih međunarodnih instrumenata, kao što su Konvencija o zapleni itd. Saveta Evrope iz 1990, UNTOC & UNCAC - Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i Konvencija UN protiv korupcije, itd), ali da se obezbedi da to, u isto vreme, sve bude urađeno u skladu sa srpskim nacionalnim zakonodavstvom, Ustavom Republike Srbije i međunarodnim pravom ljudskih prava.

Ovaj deo Zakona obezbeđuje važnu ulogu za tužioca i sud, s tim što pored toga, u članu 28, detaljno navodi dodatne informacije koje treba da budu sadržane u zamolnici kojom se traži angažovanje u okvirima predviđenim članovima od 25 do 35.

Valja naglasiti da član 30 sadrži dodatne definicije, kao i da član 34 nastoji da zajamči prava *bona fide* trećih strana. Pored toga, predviđeno je da se zahtev koji spada u polje dejstva članova od 25 do 35 (sem u urgentnim slučajevima) dostavlja relevantnom tužiocu ili sudu preko, pre svega, glavnog nadležnog organa.

Članovi 36 i 37 obezbeđuju primenu hitnog postupka kada je reč o čuvanju i objavljivanju uskladištenih računarskih podataka, u odgovor na zahtev upućen Srbiji za pružanje uzajamne pravne pomoći. Ovaj skup dveju izričitih odredaba odražava rastući značaj računarskog materijala u krivičnim istragama i sadrži dodatne definicije koje mogu biti od pomoći kada treba koncizno sročiti takve zahteve.

Članovi 38 do 41 sadrže različite, ali ipak veoma važne odredbe. Posebno valja ukazati na član 38, koji obezbeđuje da se pružanje pomoći u Srbiji odvija besplatno za državu molilju, osim što Republika Srbija može zahtevati naknadu troškova vezanih za boravak veštaka na svojoj teritoriji ili za premeštaj lica koje se nalazi u pritvoru, pored toga što može tražiti i naknadu nekih drugih

značajnih ili vanrednih troškova. Ova odredba odražava međunarodno prihvaćenu praksu.

Pored toga, u ovom članu se takođe navodi da će troškove uspostavljanja video ili telefonskog linka, troškove vezane za servisiranje video ili telefonskog linka u Republici Srbiji, naknadu za prevodioce koje ona obezbedi kao i dnevnice i putne troškove svedoka nadoknaditi država molilja, osim ako se o tome ne postigne drugačiji dogovor.

Takođe treba ukazati na to da član 39 omogućuje da istražitelj ili tužilac iz države molilje prisustvuje izvršenju zahteva, kako bi pomogao u postupku, kao i da član 41, u skladu sa skorašnjim evropskim inicijativama, predviđa osnivanje zajedničkih istražnih timova na osnovu sporazuma između Srbije i strane države.

Članovi 42 do 46 unose još više detalja u okvire i procedure u pogledu zahteva za pružanje uzajamne pravne pomoći koje upućuje nadležni organ u Srbiji (to je „odlazni“ zahtev).

Član 42, između ostalog, nalaže da zahtev kojim nadležni organ u Srbiji traži pravnu pomoć (od neke strane države) treba da sadrži elemente koji su navedeni u članu 10, u tačkama od (a) do (h). To znači da je reč o istom onom „kontrolnom spisku“ koji se primenjuje na zahteve koji stižu iz stranih zemalja („dolazne“ zahteve).

Član 43 bavi se dostavljanjem zamolnice stranoj državi i u njemu se navodi da će zamolnicu, pored ostalih pismena kojima je ona potkrepljena, izdati nadležni organ a zamoljenoj državi će je dostaviti glavni nadležni organ Republike Srbije. Pored toga, ako zakon zamoljene države omogućava direktno dostavljanje zamolnice nadležnom organu, nadležni organ u Srbiji može direktno dostaviti zamolnicu. U takvom slučaju, kopija zamolnica biće podneta glavnom nadležnom organu u Srbiji (U nekom hitnom slučaju, kopija zamolnice takođe može biti dostavljena preko Međunarodne organizacije kriminalističke policije - INTERPOL).

Članovi 44 i 45 uređuju (i) dovođenje u Srbiju zatvorenika koji treba da svedoči ili d ana neki drugi način pomogne sudu i (ii) bezbedno postupanje s takvim licem. Odredbe o bezbednom postupanju preslikane su odredbe koje su sadržane gore, u članu 20.

Član 46 utvrđuje načelo ograničene upotrebe kada je reč o dokazima koje prikupi nadležni organ u Srbiji. Takvi dokazi mogu se koristiti samo u odnosu na krivično delo ili dela koji su navedeni u zamolnici kojom se traži pružanje uzajamne pravne pomoći i isključivo u postupcima koji su takođe precizirani u zamolnici. Ova odredba je u skladu sa uspostavljenim međunarodnim načelom.

Članovi 47 do 54 (uključujući i 54) pružaju okvir i predviđaju proceduru po kojoj Srbija može preuzeti i krivični postupak od neke druge države.

Članovi 55 to 61 (uključujući i 61) bavi se ustupanjem krivičnog gonjenja iz Srbije nekoj stranoj državi.

Članovi 62 do 69 bis (uključujući 69 bis) pružaju okvir za izvršenje, u Srbiji, krivične presude koju je izrekao sud neke strane države.

Članovi 70 do 74 (uključujući i član 74) takođe se bave izvršenjem krivične presude izrečene u stranoj državi, ali se ovde radi o okolnostima u kojima je srpski državljanin u pritvoru u toj stranoj zemlji i treba da bude prebačen u Srbiju na odsluženje kazne.

Članovi 75 do 81 (uključujući i 81) omogućuju da krivična presuda koju je izrekao sud u Srbiji bude izvršena u stranoj zemlji, u okolnostima u kojima je osuđeno lice državljanin te strane države ili ima stalni boravak u njoj.

Članovi od 82 do 87 (uključujući 87) takođe uređuju situaciju u kojoj se krivična presuda koju je izrekao neki sud u Srbiji izvršava u stranoj državi, ali se, u ovom slučaju, osuđenik prebacuje u državu čije državljanstvo ima ili u kojoj ima stalni boravak kako bi tu odslužio svoju kaznu zatvora.

Član 88 omogućuje dostavljanje pismena (diplomatskim kanalima) srpskom državljaninu koji živi u inostranstvu.

Član 89 omogućuje dostavljanje pismena (diplomatskim kanalima) licu koje uživa diplomatski imunitet.